

Lesbrief bij Clip 6: Bloem- en kruidenrijke graslanden

Lesdoelen:

1. De student kan het belang van goed kuikenland beschrijven
2. De student kan het foerageergedrag van de verschillende weidevogelkuikens benoemen
3. De student kan het management van goed kuikenland beschrijven
4. De student kan het belang van de weidevogelmozaïek uitleggen
5. De student kan de inpasbaarheid van weidevogelbeheer op een melkveebedrijf beschrijven

Toelichting bij lesdia's

Dia 1: De kuikens moeten direct als ze uit het ei komen hun voedsel kunnen verzamelen. Dit voedsel bestaat uit insecten. Hoe langer de kuikens op zoek moeten naar insecten, hoe groter de kans dat ze gepredeerd worden door roofdieren. Weidevogelkuikens zijn niet zo mobiel en blijven graag dicht bij de nestplaats. Kuikenland dichtbij de nestplaats is dus belangrijk.

Dia 2: De verschillende kuikens hebben ook verschillende behoeften. Grote insecten zijn belangrijk voor de kuikens. Ga zelf maar na, als je de hele dag kleine stukjes brood moet verzamelen kost dat je veel energie terwijl het maar weinig oplevert. Als je in één keer een hele boterham kan eten is dat veel efficiënter.

Dia 3: Hierbij nog een mooi overzicht van wat de verschillende weidevogelkuikens eten. Hoe meer sterretjes je ziet, hoe meer de vogels ervan eten. Hoe kleiner de insecten zijn, hoe meer de vogels hiervan moeten eten.

Dia 4: Bloeiende kruiden trekken grote insecten aan die belangrijk zijn voor het gruttokuiken. Open plekken, slikkige randen, braakstroken en slootkanten zijn goed om ook de Kievitskuikens te helpen. Kruidenrijk grasland zorgt niet alleen voor voedsel voor de kuikens maar zorgt er ook voor dat het gewas goed doorwaadbaar is voor de kuikens. Je moet op je buik in het gras kunnen liggen en dan goed om je heen kunnen kijken, anders is het gewas te dicht. Kruidenrijk grasland heeft vaak ook variatie in structuur van het gewas, dus dichte stukken en open stukken. Dit helpt de kuikens voor het zoeken naar voedsel maar ook het hebben van voldoende dekking.

Dia 5: Hoe kan je dit bereiken? Verschraling is belangrijk bij het management van kuikenland. Een perceel dat te veel voedingsstoffen bevat zal een zwaar gewas krijgen waar de kuikens niet goed in kunnen lopen. Verschrallen doe je door meerdere jaren achter elkaar (3-5 jaar) een perceel niet te bemesten en wel te maaien. Dit is een flinke investering maar hiervoor is in sommige gevallen een vergoeding mogelijk. Vernatting is ook belangrijk omdat dit de gewasgroei zal vertragen. Beweiding is een wat eenvoudigere manier om doorwaadbaarheid op een perceel te creëren. Dit zal echter wel in combinatie met verschraling en vernatting moeten gebeuren om de kruiden een kans te geven. Kalk strooien is belangrijk om verzuring van de grond te voorkomen.

Dia 6: Een perceel verschrallen door maaien en afvoeren is tegenstrijdig met uitgesteld maaien voor weidevogels. Soms wordt het tijdelijk gedaan om uiteindelijk goed kuikenland te krijgen. Het is dus ook een afweging en maatwerk per gebied. Heeft het perceel potentie om kuikenland te worden? Is het bijvoorbeeld al wat extensiever beheerd? Is het waterpeil aan de hoge kant? Dan heeft het potentie om kuikenland te worden en is verschraling nuttig. Als er al succesvol kuikens opgroeien is het misschien verstandiger om niet te maaien in de broed- en kuikentijd en zo verstoring te voorkomen. Het is wel belangrijk om kuikenland niet te bemesten, zeker niet in het voorjaar. Na de kuikentijd kan maaien en afvoeren wel gedaan worden om zo het perceel verder te verschrallen.

Dia 7: *Weten jullie wat het verschil is tussen functioneel kruidenrijk grasland en kuikenland?*

Ingezaaid kruidenrijk grasland wordt ook wel functioneel kruidenrijk grasland genoemd. Dit grasland wordt vaak ingezet omdat het goed is voor de bodem, het vee en de biodiversiteit. Voor de kuikens is dit soort kruidenrijk grasland niet optimaal omdat er minder insecten inzitten dan in inheems kruidenrijk grasland. Inheemse kruiden zijn kruiden die vanzelf opkomen maar wel verschraling voor nodig is. Voor de doorwaadbaarheid is inheems kruidenrijk grasland ook beter dan functioneel kruidenrijk grasland. Gras zonder kruiden bevat de minste insecten.

Dia 8: Het beheer van kuikenland (ook wel biodivers kruidenrijk grasland genoemd) is anders dan dat van functioneel kruidenrijk grasland. Functioneel kruidenrijk grasland krijgt vaak meerdere drijfmestgiften terwijl kuikenland enkel wat vaste mest krijgt. Ook wordt kuikenland minder vaak gemaaid om de kruiden tot bloei te laten komen en zo biodiversiteit te bevorderen. Er is ook een groot verschil in soorten te zien tussen de grasland typen. De opbrengst van kuikenland is lager dan dat van functioneel kruidenrijk grasland.

Dia 9: Weidevogelbeheer vraagt niet om één maatregel maar om een pakket aan maatregelen. De kuikens hebben namelijk andere behoeften dan hun ouders en per soort zijn er ook verschillen. Grofweg zijn er vier randvoorwaarden voor de weidevogels.

Dia 7: Weidevogelbeheer gebeurt daarom altijd op gebiedsniveau in zogenaamde kerngebieden.

Dia 10: Om deze reden combineren boeren vaak verschillende maatregelen op een deel van hun percelen. Hierbij werken ze samen met andere boeren in zogenoemde agrarische collectieven.

Dia 11: Voor het weidevogelbeheer in Nederland zijn kerngebieden aangewezen. Binnen deze kerngebieden kunnen boeren gecompenseerd worden voor het helpen van de weidevogels. Per maatregel zijn er hectare vergoedingen vanuit het ANLB: Agrarisch Natuur en Landschapsbeheer. In sommige gebieden krijgen boeren een extra vergoeding voor het combineren van maatregelen, dit wordt een mozaïekvergoeding genoemd. ANLB vergoedingen komen vanuit Europees geld voor het beschermen van specifieke diersoorten. Dit geld wordt in Nederland verdeeld onder lokale agrarische collectieven. Deze collectieven gaan met de veehouders in een kerngebied aan de slag om de weidevogels te helpen. De verwachting is dat in de toekomst meer boeren mee kunnen doen aan het ANLB omdat kerngebieden groter worden en ook de inrichting verder kan worden verbeterd. Hier komt meer geld voor vanuit hervormingen van het Europese landbouwbeleid.

Weidevogelbeheer kan ook goed samengaan met de bedrijfsvoering van de veehouder wanneer deze meer wil doen met beweiding van kruidenrijke graslanden of het inrichten van hooilanden. Tot slot pachten steeds meer veehouders land van natuurorganisaties als Staatsbosbeheer. Dit land wordt ook vaak gebruikt voor weidevogelbeheer en hooiland.

Samengevat, jullie kennen nu:

- Het belang van goed kuikenland
- Het foerageergedrag van de verschillende weidevogelkuikens
- Het management van goed kuikenland
- Het belang van de weidevogelmozaïek
- De inpasbaarheid van weidevogelbeheer op een melkveebedrijf

Bronnen en verdiepende literatuur:

- BIJ12. Het Agrarisch Natuurbeheer (ANLb). Verkregen van: <https://www.bij12.nl/onderwerpen/natuur-en-landschap/subsidiestelsel-natuur-en-landschap/agrarisch-natuurbeheer-anlb/>. Geraadpleegd op: 11-07-2022.
- Eekeren, N. V., Wit, J. D., Versteeg, C., Hoekstra, N., Pijlman, J., Janssen, P.,... & Lenssinck, F. (2022). Winst & weidevogels.
- Grutto aanvalsplan (2020). Aanvalsplan grutto. Verkregen van: <https://gruttoaanvalsplan.nl/wp-content/uploads/2022/03/aanvalsplan-Grutto.pdf>.
- Jansma, A. P., Hoekstra, N., Eekeren, N. V., Stip, A., Iepema, G. L., Manhoudt, A. G. E., & Sleurink, W. D. (2021). Koeien en kruiden.
- Rijksdienst voor ondenemend Nederland (2022). Het nieuwe GLB: een duurzame omgeving. Verkregen van: <https://www.rvo.nl/onderwerpen/glb/het-nieuwe-glb/duurzame-omgeving>
- Staatsbosbeheer. Natuurinclusieve landbouw. Verkregen van: <https://www.staatsbosbeheer.nl/wat-we-doen/natuurinclusieve-landbouw>. Geraadpleegd op: 11-07-2022

Ideeën voor opdrachten:

- Hoe zou je goed kuikenland inrichten, uitgaande van de alle vier de soorten die in deze les behandeld zijn?
- Ga opzoek naar 10 soorten kruiden die in onderstaande tabel staan en maak hiervan een herbarium. Beschrijf waar je het kruid hebt gevonden en welk management bij dat perceel hoort. Waarom denk je dat het kruid daar goed kan groeien?

Mengsel 1 – trekt vooral bijen en hommels aan.	Mengsel 2 – trekt vooral (zweef)vliegen aan.	Mengsel 3 – trekt allerlei bloem bezoekende insecten aan.
Rode klaver. Witte klaver. Kleine klaver. Gewone rolklaver. Moerasrolklaver. Esparcette. Veldlathyrus. Grote kattenstaart. Paarse dovenetel. Vogelwikke.	Knoopkruid. Wilde cichorei. Groot kaasjeskruid. Muskuskaasjeskruid. Herderstasje. Smalle weegbree. Wilde peen. Karwij. Akkerhoornbloem.	Boterbloem (meerdere soorten). Paardenbloem. Duizendblad. Gewone margriet. Kamille (meerdere soorten). Klein streepzaad. Groot streepzaad.

Bron: weidewinst.nl

- Hoe kun je kruidenrijk grasland laten ontstaan en hoe houd je dan rekening met eventuele nesten? Welke percelen zouden hiervoor geschikt kunnen zijn?

Stuur voor de antwoorden een e-mail naar: info@boerenlandvogel.info

- Werk in tweetallen en ga voor één van beide thuis/werk/stage bedrijven een plan maken om weidevogels te helpen. Wat zou je daar kunnen aanpassen om het voor weidevogels aantrekkelijk te maken en de kuikens groot te laten worden? Maak een weidevogelmozaiek voor je eigen bedrijf? Welke maatregelen, waar en waarom? Geld en wetgeving speelt voor nu geen rol.
- Verder gaan op de vorige opdracht, zou jouw bedrijf in aanmerking kunnen komen voor subsidies voor weidevogelbeheer? Waarom wel of niet? En kan dit in de toekomst nog

veranderen denk je? Zie je naast subsidie nog andere mogelijkheden om weidevogelbeheer bij jouw bedrijf in te passen? Of zie je eventueel nog andere verdienmodellen met weidevogelbeheer? Kijk hierbij ook eens in de vakbladen naar veehouders die aan weidevogelbeheer doen en hun verhaal vertellen.